

Датум:

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I – ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Орган који је именовао Комисију: Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 27. априла 2016. године донело је Одлуку о образовању Комисије за преглед и оцену докторске дисертације коју је Драгана Недељковић предала под насловом „Синтаксички и семантички параметри у разумевању говора код учења енглеског језика као страног“.
2. Састав Комисије (име и презиме сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назив факултета/установе у којој је члан Комисије запослен): 1. др Смиљка Стојановић, доцент, 2010, Енглески језик, Филолошки факултет, Београд 2. др Јулијана Вучо, редовни професор, 2010, Методика наставе италијанског језика, Филолошки факултет, Београд 3. др Ненад Томовић, доцент, 2011, Енглески језик, Филолошки факултет, Београд
II – ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Драгана, Драгана, Недељковић 2. Рођена 6. марта 1976. године, у Крушевцу, Република Србија. 3. Дана 6. децембра 2007. године на Филолошком факултету у Београду одбранила је магистарски рад под називом „Однос општег и стручног језика у погледу избора језичке грађе на студијама менаџмента“. 4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Методика наставе енглеског језика
III – БИОГРАФИЈА И БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА
Кандидаткиња Драгана Недељковић (удата Пешић) рођена је 6. марта 1976. године у Крушевцу. Гимназију је завршила у Трстенику. Године 2000. је дипломирала на Филолошком факултету у Београду на Катедри за енглески језик и књижевност. На истом факултету је 2007. године одбранила магистарски рад под називом „Однос општег и стручног језика у погледу избора језичке грађе на студијама менаџмента“. Од 2000. до 2004. године, радила је као професор енглеског језика у Гимназији у Врњачкој Бањи, а у периоду од 2002. до 2011. године као предавач за енглески језика на Универзитету УНИОН. Искуство у настави страног језика на високошколском нивоу стиче

у два наврата (2002-2004. и 2010-2011. године) и на Високој машинској техничкој школи струковних студија у Трстенику. Као наставник страног језика од 2011. године ради на Факултету за хотелијерство и туризам при Универзитету у Крагујевцу.

Након завршене серије семинара под покровитељством Министарства просвете, а у организацији 'The English Book' одржане у току 2002. године под називом 'Oxford University Press Teacher Training Programme for Secondary School Teachers', стекла је звање инструктора за наставнике средњих школа.

Самостално и у коауторству је написала неколико радова, од којих су неки објављени, а неки прихваћени за објављивање:

Недељковић, Д. (2009) Англицизми у пословном регистру српског језика. *Српски језик* XIV. стр. 585-590. (ISSN 0354-9259. COBISS.SR-ID 140692487. UDK 811.163.41'375.45:811.111)

Pešić, D. i Radovanović. A. (2014). Changing Face of ESP Instruction at the Studies of Tourism. 1st International Conference 'Higher Education in Function of Sustainable Development of Tourism in Serbia and Western Balkans', Business-Technical College of Vocational Studies, Užice, Paper Proceedings, p. 411-420.

Marić, A. i Pešić, D. (2015). The analysis of educational process parameters. *9th International Quality Conference*, May 2015, Center for Quality, Faculty of Engineering, University of Kragujevac, Paper Proceedings, pp. 585-590.

Marinković, I. i Pešić, D. (2015). English for Specific Purposes. 2nd International Conference 'Higher Education in Function of Sustainable Development of Tourism in Serbia and Western Balkans', Business-Technical College of Vocational Studies, Užice, Paper Proceedings, p. 287-294.

2015. је у коауторству објавила уџбеник *Енглески језик 1. Уџбеник за студенте прве године туризма и хотелијерства*, у издању Факултета за хотелијерство и туризам, Универзитет у Крагујевцу.

У припреми за штампу је рад *Needs analysis as the basis of ESP curriculum design at the studies of tourism* (часопис ХиТ менаџмент), а коауторски рад (мр А. Радовановић) *Students' Perceptions of the English Language Competence as a Means of Enhancing the Quality of Tourism Products and Services* уврштен је за излагање на међународној конференцији *International Scientific Conference Tourism in Function of Development of the Republic of Serbia*, која се одржава у јуну 2016. године у Врњачкој Бањи. Рад ће бити објављен у тематском зборнику радова са конференције.

IV – НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Синтаксички и семантички параметри у разумевању говора код учења енглеског језика као страног

V – ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мр Драгане Недељковић, у обиму од 328 страница укључујући и Прилог, састоји се од следећих делова: *Апстракт на српском и енглеском језику; Садржај; Садржај слика, табела и графикана; Увод* (стр. 1-8); *Поглавље 1: Природа процеса разумевања говора* (стр. 9-36) – Дефиниција разумевања говора, Слушање и разумевање говора, Разумевање говора при усвајању матерњег и страног језика, Улога краткорочне и дугорочне меморије при разумевању говора, Модели процеса разумевања говора, Три модела обраде улазне информације, Андерсонов модел разумевања говора, Разумевање говора према моделу Негла и Сандерсове; *Поглавље 2 - Разумевање говора у настави*

страног језика (стр. 37-43) - Кратак приказ развоја ставова о разумевању говора као вештини, Место разумевања говора у наставној ситуацији у Србији; *Поглавље 3. Фактори који олакшавају разумевање говора* (стр. 44-60)- Језички фактори, Синтаксички параметри, Семантички параметри, Испитивање удруженог утицаја семантичких и синтаксичких параметара, Нејезички фактори, Невербални параметри, Брзина говора, Прозодијски параметри, Понављање, Когнитивни фактори, Закључивање, Претходно знање, Скемата, Култоролошко знање; *Поглавље 4. Стратегије у разумевању говора* (стр. 61-105) - 4.1 Дефиниција стратегија при учењу страног језика, Класификација стратегија у учењу страног језика, Таксономија стратегија према Рубиновој, Таксономија стратегија према О'Малију и Шамоовој, Таксономија стратегија према Оксвордовој, Таксономија стратегија према Хецовој, Дефиниција стратегија у разумевању говора, Истраживања стратегија разумевања говора, Употреба стратегија разумевања говора, Стратегије и настава страног језика, Класификација стратегија у разумевању говора, Таксономија стратегија разумевања говора према Росу и Росту, Таксономија стратегија разумевања говора према Вандергрифту, Стратегије коришћене у овом раду; *Поглавље 5: Методологија истраживања* (стр. 106-139) - Методолошке карактеристике рада, Триангулација података, Ток истраживања, Прва фаза истраживања, Испитаници, Инструменти и материјал, Тест синтаксичке и лексичке усвојености, Природа и структура теста, Ток истраживања, Тест разумевања говора и учешћа семантичке компоненте у разумевању, Особине аудио материјала и критеријуми његовог одабира, Ток истраживања, Запажања након прегледаног теста разумевања говора, Учени проблеми, Модел анализе резултата истраживања, Анализа протокола – Тест разумевања говора, Анализа протокола – Учешће семантичке компоненте у разумевању говора, Друга фаза истраживања, Квантитативно истраживање, Испитаници, Инструмент истраживања, Упитник као инструмент истраживања, Упитник коришћен у овом истраживању, Општи део упитника, Део о стратегијама, Ток истраживања, Метод анализе података, Квалитативно истраживање, Испитаници, Инструмент, Употреба протокола као мерног инструмента, Ток истраживања; *Поглавље 6: Приказ резултата и њихова анализа* (стр. 140-256) - Приказ и анализа резултата тестирања спроведених у првој фази истраживања, Резултати теста синтаксичке и лексичке усвојености, Резултати теста учешћа семантичке компоненте у разумевању говора, Резултати теста разумевања говора, Повезаност синтаксичких и семантичких елемената са разумевањем говора, Приказ и анализа резултата добијених у квантитативној фази истраживања, Подаци добијени општим делом упитника, Подаци о употреби стратегија, Вредновање важности стратегија у разумевању говора, Учесталост употребе стратегија у разумевању говора, Анализа стратегија коришћених у највећој и најмањој мери, Анализа учесталости употребе стратегија, Језичке стратегије, Когнитивне стратегије, Метакогнитивне стратегије, Анализа учесталости употребе стратегија на основу успешности испитаника, Језичке стратегије, Когнитивне стратегије, Метакогнитивне стратегије, Приказ и анализа резултата добијених у квалитативној фази истраживања, Ставови испитаника о разумевању говора, Најчешће коришћене стратегије, Стратегије поменуте у току разговора, Стратегије коришћене у току слушања аудио-материјала, Језичке стратегије, Когнитивне стратегије, Метакогнитивне стратегије; *Закључак* (стр. 257-276); *Литература* (стр. 277-288); *Прилог* (289-328) - Прилог 1: Транскрипти дискурса коришћеног за тестирање разумевања говора, Прилог 2: Хијерархијски приказ структуре дискурса коришћених за тестирање разумевања говора, Прилог 3: Табеле бодовања аудио-материјала коришћеног у истраживању, Прилог 4: Транскрипти дискурса коришћених при вођењу појединачних разговора са испитаницима,

Прилог 5: Упитник спроведен са студентима, Прилог 6: Упитник спроведен са наставницима, Прилог 7: Самопроцена способности разумевања говора, Прилог 8: Део транскрипта разговора спроведеног са испитаницима, Прилог 9: Нелсонов тест.

VI – ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

У свом докторском раду, кандидаткиња Драгана Недељковић бави се проучавањем утицаја синтаксичких и семантичких параметара на разумевање говора код студената високошколских институција чији је матерњи језик српски, као и начина на који се студенти служе стратегијама при разумевању говора, посебно онима чија употреба захтева ангажовање синтаксичких и семантичких елемената. Као што је и назначила у уводном делу, кандидаткиња има за циљ да пружи целовитију слику о утицају поменутих параметара на разумевање говора и употреби стратегија при разумевању говора код студената високошколских институција у нас, и мишљења смо да је она тај циљ у свом раду и остварила. Такође смо мишљења да би резултати до којих је дошла у свом истраживању могли бити од користи и при проучавању дате проблематике на нижим образовним нивоима.

Након поглавља број 1, у ком разматра сложену природу процеса разумевања говора и дефинише сам појам разумевања говора при учењу страног језика, у поглављу број 2 говори о месту разумевања говора у настави страног језика, са посебним освртом на актуелну наставну ситуацију на високошколским институцијама код нас.

У трећем и четвртном поглављу свог рада, кандидаткиња даје исцрпни теоријски преглед досадашњих истраживања у области разумевања говора у свету, пошто овој теми код нас до сада није посвећивана значајнија пажња. Овај део рада може да представља корисну теоријску основу за даља проучавања и истраживања у овој области. Информације дате у овом делу рада су пажљиво изнете и повезују теоријски део рада са истраживањем које је у оквиру рада спроведено (досадашња проучавања утицаја синтаксичких и семантичких параметара на разумевање говора спроведена у свету, стратегије којима се ученици служе при разумевању говора на страном језику, стратегије које су коришћене у упитнику који је спроведен у оквиру истраживања, где је посебна пажња посвећена језичким стратегијама, односно оним стратегијама чија употреба подразумева употребу синтаксичких и семантичких елемената).

У поглављу број 5 кандидаткиња детаљно описује ток истраживања и све инструменте који су у њему коришћени. При тестирању разумевања говора, кандидаткиња користи писани протокол, што није тако уобичајено код нас. Поред тога, испитаници су одговор могли да дају на матерњем језику. Оваквим обликом теста искључена је могућност негативног утицаја фактора, попут познавања ортографских правила енглеског језика на резултат теста. Метод анализе протокола који је примењен у раду омогућио је да исти материјал буде употребљен и за израчунавање учешћа семантичке компоненте у разумевању. Део истраживања који се тиче употребе стратегија двојакe је природе. Овде кандидаткиња комбинује квантитативни и квалитативни метод истраживања како би дошла до података који су даље подвргнути статистичкој и дескриптивној анализи. Поред студената, у истраживање су укључени и наставници, који су вредновањем важности посматраних стратегија допринели релевантности оцeне која је добијена од стране студената. Укључивање наставника у истраживање, као и употреба анализе употребних вредности при изношењу резултата новина су у истраживањима ове врсте. У квалитативном делу истраживања, кандидаткиња спроводи појединачне разговоре са

испитаницима, где путем интервјуа и праћења испитаника у току слушања аудио-материјала на енглеском језику стиче директан увид у понашање испитаника када је у питању избор стратегија које они користе при разумевању говора. У току разговора испитаници се служе протоколом гласног размишљања.

Резултати истраживања, праћени анализом, дати су у поглављу број 6. Кандидаткиња износи резултате истраживања, одговарајући на конкретна питања постављена у уводном делу рада: (1) да ли и у којој мери синтаксички и семантички параметри утичу на разумевање говора при учењу страног језика и да ли то зависи од нивоа језичког знања (статистички прорачунати резултати се пореде прво дескриптивно, а затим се указује на утицај датих параметара уз помоћ Пирсоновог коефицијента корелације), (2) којим стратегијама се студенти високошколских институција служе при разумевању говора и да ли њихов избор зависи од нивоа језичког знања (које су најшће коришћене стратегије и оне које студенти користе у најмањој мери, где је место језичких стратегија при разумевању говора, на који начин успешни и мање успешни студенти користе три различите групе стратегија) и (3) какву важност наставници придају скупу посматраних стратегија (резултати се пореде са понашањем студената како би се дошло до скупа пожељних стратегија за дату популацију).

У закључку се резимирају резултати до којих се у истраживању дошло, говори се о импликацијама које из њих проистичу и дају сугестије за даљи рад на овом пољу у смислу препорука за даља истраживања и адекватно организовање наставе страног језика која би водила успешнијем разумевању говора и ефикаснијој употреби стратегија при разумевању. Након прегледа релевантне литературе, у прилогу су дати материјали који су коришћени у истраживању, као и део транскрипта разговора спроведеног са испитаницима.

VII – СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

-

VIII – ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање кандидаткиње Драгане Недељковић потврдило је неке од полазних претпоставки, али и указало на нека неслагања са резултатима досадашњих истраживања постигнутих на овом пољу у свету, што омогућава стицање неких нових увида који би могли бити од користи за даља истраживања разумевања говора и проблема са којима се ученици страног језика суочавају при разумевању говора на страном језику. Истраживање је показало да је степен владања вештином разумевања говора код студентске популације изузетно низак, као и да је присутна неочекивано велика зависност од елемената површинске структуре и обраде информација од нижих елемената ка вишим, независно од нивоа језичког знања. Иако вештину разумевања говора високо цене, на тесту разумевања говора испитаници нису показали завидне резултате. Повезивање резултата постигнутих на тесту разумевања говора са степеном синтаксичке усвојености и учешћа семантичке компоненте у разумевању указало је на већи утицај синтаксичких параметара на разумевање говора, без обзира на ниво језичког знања испитаника. Резултати спроведеног упитника, који сведоче о учесталости употребе стратегија, указују на то да при разумевању говора код великог броја испитаника преовладава ослањање на превод у току разумевања и покушај да се разуме свака изговорена реч. Овакви резултати се, сматра кандидаткиња, не могу приписати само личним разликама испитаника, већ су последица чињенице да на ранијим образовним нивоима увежбавање говора није било заступљено, или није било

заступљено у довољној мери, као и навика стечених ранијим излагањем настави која је била фокусирана управо на ове елементе. Поред наведеног, извесно је и то да студенти нису упознати са различитим стратегијама које могу допринети бољем разумевању. У том смислу, кандидаткиња указује на потребу усмеравања студената на когнитивне стратегије, како би се активирали други облици знања при разумевању и у исто време студенти ослободили превелике везаности за синтаксичке и семантичке параметре. Иако испитаници користе и когнитивне и метакогнитивне стратегије, то чине у изузетно ниском степену, а неке од битних стратегија изостају из употребе, попут метакогнитивне стратегије праћења разумевања говора. Кандидаткиња предлаже да се поред увежбавања разумевања говора, систематично ради и на организовању наставе која би била окренута стратегијама, тако што би се студенти прво упознавали са различитим стратегијама које могу користити у току процеса разумевања, а затим и свесно радили на њиховом увежбавању и то још од раног узраста. На овај начин, сматра кандидаткиња, могуће је очекивати успешно овладавање разумевањем говора и употребом стратегија, које би, затим, биле примењене и на усвајање материје осталих наставних предмета, што би допринело развијању критичког мишљења и аутономије у раду код студената. Резултати спроведеног истраживања о употреби стратегија још сведоче о крајње уједначеној употреби стратегија успешних и мање успешних испитаника. У том смислу, кандидаткиња поставља питање постојања универзалног скупа стратегија својственог свим ученицима, независно од језичког нивоа. У овом правцу би требало усмерити даља истраживања на овом пољу.

Резултати постигнути у квалитативном делу истраживања потврђују резултате квантитативног дела истраживања.

IX – ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација кандидаткиње Драгане Недељковић написана је у складу са образложењем наведеним у пријави теме и садржи све битне елементе. Кандидаткиња, користећи методе интроспекције и ретроспекције (*тестови, упитници, посматрање понашања испитаника у току слушања, спровођење појединачних разговора са испитаницима*), долази до резултата који су омогућили свеобухватно сагледавање проблема и стицање увида у постављена питања и који, даље, могу имати конкретну примену у учионици у којој се енглески језик учи као страни. На основу анализе добијених резултата кандидаткиња закључује да би увежбавању разумевања говора требало приступити преко стратегија које се при разумевању говора користе, те да је потребно наставу на овај начин организовати већ од самог почетка усвајања страног језика. Кандидаткиња сматра да је ученике прво потребно упознати са различитим стратегијама које могу бити од помоћи при разумевању говора, а затим систематично и истрајно радити на њиховом усвајању. При томе, већу пажњу треба поклонити когнитивним и, посебно, метакогнитивним стратегијама преко којих ученици преузимају контролу над сопственим процесом учења, што води самосталости у раду, која је посебно битна за високошколски ниво образовања. Као један од начина мотивисања ученика да узму активно учешће у овако организованој настави, кандидаткиња наводи увођење стандардизованих тестова на сва три образовна нивоа којима би било процењивано знање страног језика, а који би, као обавезни део, укључивали и тестирање разумевања говора.

Како би се настава окренута стратегијама успешно применила у учионицама у којима се учи страни језик код нас, неопходно је веће ангажовање наставника. Томе у прилог, кандидаткиња предлаже спровођење сличних истраживања на филолошким факултетима у

земљи, којима би се дошло до сазнања у којој мери су будући наставници страног језика спремни да се суоче оваквим изазовима.

X – ПРЕДЛОГ

На основу укупне оцене дисертације, Комисија, у најбољем уверењу предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета да препоручи Сенату Универзитета у Београду да рад " Синтаксички и семантички параметри у разумевању говора код учења енглеског језика као страног " прихвати као докторску дисертацију, а кандидаткињи мр Драгани Недељковић одобри усмену одбрану пред истом комисијом.

Потписи чланова Комисије:

Др Смиљка Стојановић

Др Јулијана Вучо

Др Ненад Томовић

У Београду 28. априла 2016. године